ADRODDIAD PWNC
CYFRIFIAD 2011: SGILIAU IAITH GYMRAEG

Cyflwyniad

Y Cyfrifiad cenedlaethol yw'r brif ffynhonnell o ran gwybodaeth statudol am yr iaith Gymraeg, a wnaed gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG) yn fwyaf diweddar yn 2011. Mae'r ystadegau a gyhoeddwyd gan SYG ar gael ar gyfer ardaloedd lleol yng Nghymru sy'n dangos nifer a chyfran y siaradwyr Cymraeg a'r rheini â sgiliau iaith Gymraeg.

Yng Nghyfrifiad 2011, gofynnwyd y cwestiwn 'A allwch ddeall, siarad, darllen neu ysgrifennu Cymraeg?' - ac roedd modd ateb drwy dicio un neu ragor o bum blwch (un i bob categori ac un ar gyfer 'Dim un o'r rhain') mewn unrhyw gyfuniad. Dim ond yng Nghymru y gofynnwyd y cwestiwn hwn, a chyflwynir atebion ar gyfer pobl 3 oed a throsodd. Nid oedd y Cyfrifiad yn casglu gwybodaeth ynghylch pa mor rhugl ydynt na pha mor aml y maent yn defnyddio'r Gymraeg.

Yng Nghymru, cafwyd gostyngiad yn nifer a chyfran y bobl 3 oed a hŷn sy'n gallu siarad Cymraeg, a oedd wedi gostwng o 20.8 y cant yn 2001 i 19.0 y cant yn 2011. Yn Abertawe, roedd 13.4% yn gallu siarad Cymraeg yn 2001, ond gostyngodd hyn i 11.4% yn 2011. Yn ei Bwletin Ystadegol SB 118/2012, mae Llywodraeth Cymru'n awgrymu y cafwyd gostyngiad oherwydd newidiadau demograffig yn y boblogaeth, mudo a newidiadau i sgiliau pobl rhwng Cyfrifiadau. Er bod y boblogaeth wedi cynyddu, mae nifer y siaradwyr Cymraeg yng Nghymru wedi gostwng o 582,000 yn 2001 i 562,000 yn 2011. Yn Abertawe, gostyngodd nifer y siaradwyr Cymraeg o 28,900 yn 2001 i 26,300 yn 2011.

Sgiliau iaith Gymraeg yn ôl oedran

Mae newidiadau mewn sgiliau iaith Gymraeg rhwng Cyfrifiadau 2001 a 2011 yn amrywio ym mhob grŵp oedran. Yng Nghymru, cafwyd cynnydd sylweddol ar gyfer plant iau (3-4 oed), gostyngiad bach ar gyfer oedolion rhwng 20 a 44 oed, ond cafwyd gostyngiadau ar gyfer grwpiau oedran eraill. Cafwyd cynnydd yng nghyfran y plant rhwng 3 a 4 oed sy'n gallu siarad Cymraeg o 18.8% yn 2001 i 23.3% yn 2011. Yn Abertawe, gellir gweld patrwm tebyg o ran cyfran y plant 3-4 oed sy'n gallu siarad Cymraeg, a gynyddodd o 10.5% yn 2001 i 14.6% yn 2011. Cafwyd cynnydd bach yn y grŵp oedran 5-15 oed yn Abertawe, a gynyddodd o 25.2% yn 2001 i 26.0% y 2011.

Amrywiadau lleol yn Abertawe: sgiliau iaith Gymraeg

Yng Nghyfrifiad 2001, roedd gan ward Mawr y ganran uchaf o bobl sy'n gallu *siarad, darllen ac ysgrifennu* Cymraeg, sef 35.8%, a St. Thomas oedd â'r ganran isaf yn Abertawe (4.4%). O ran niferoedd, roedd gan Dreforys y nifer mwyaf o breswylwyr a oedd yn gallu *siarad, darllen ac ysgrifennu* Cymraeg (1,657) a De Cilâ oedd â'r nifer lleiaf (169), ond mae maint y boblogaeth yn ffactor sylweddol. Erbyn 2011, Mawr yw'r ward â'r ganran uchaf o breswylwyr sy'n gallu *siarad, darllen ac ysgrifennu* Cymraeg o hyd, er bod y ganran honno wedi gostwng i 29.3%, a chanran Townhill oedd yr un isaf (3.7%). De Cilâ yw'r ward â'r nifer isaf o breswylwyr sy'n gallu *siarad, darllen ac ysgrifennu* Cymraeg (101), ac mae gan Lansamlet y nifer uchaf o breswylwyr gyda'r sgiliau hynny (1,367).

Dim sgiliau Cymraeg[1]

Yn 2001, roedd gan ward Mawr y ganran isaf o breswylwyr â *dim sgiliau* Cymraeg (43.7%), o'i gymharu â ward St Thomas a oedd â'r ganrif uchaf (87.1%). O ran niferoedd, roedd gan ward Mawr y nifer isaf o bobl *heb sgiliau* Cymraeg (764) yn 2001, ac roedd gan Dreforys y nifer uchaf (12,070). Yn 2011, roedd gan ward Mawr hefyd y ganran isaf o breswylwyr *heb sgiliau* Cymraeg (47.9%), ac roedd gan Townhill y ganran uchaf (89.5%). Roedd gan ward Mawr hefyd y nifer lleiaf o breswylwyr *heb sgiliau* Cymraeg yn 2011 (858), ac roedd gan ward y Castell y nifer mwyaf (13,521).

Mae ffigyrau 1-4 ar y ddwy dudalen nesaf yn y nodyn briffio hwn yn darparu cyfres o fapiau sy'n dangos yr amrywiaeth yn wardiau Abertawe o ran cyfrannau'r bobl â sgiliau iaith Gymraeg a heb sgiliau Cymraeg, gan ddefnyddio ystadegau o Gyfrifon 2001 a 2011. Dilynir hyn gan set o Atodiadau (1-4) sy'n dangos ffigurau lefelau'r wardiau yn ôl eu safleoedd ar dablau.

Arolwg Cenedlaethol Cymru 2019-20[2]

Mae Arolwg Cenedlaethol Cymru'n ffynhonnell wybodaeth ystadegol arall o ran yr iaith Gymraeg. Cynhelir yr Arolwg Cenedlaethol gan Lywodraeth Cymru (LlC), ac mae'n dilyn pum arolwg a gomisiynwyd yn flaenorol gan LlC a thri o'i gyrff a noddir (Cyfoeth Naturiol Cymru, Chwaraeon Cymru, Cyngor Celfyddydau Cymru).

Roedd blwyddyn ddiweddaraf yr Arolwg Cenedlaethol, a gynhaliwyd ar gyfer LlC gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG), o ddechrau mis Ebrill 2019 i ddiwedd mis Mawrth 2020. Roedd yn cynnwys cynnal 12,400 o gyfweliadau ar gyfer pobl 16 oed ac yn hŷn, wedi'i seilio ar sampl a ddewiswyd ar hap gan ddefnyddio cyfeiriadau preswyl ar draws Cymru.

Mae cwmpas y cwestiwn yn wahanol i gwestiwn y Cyfrifiad oherwydd ei fod yn nodi pa mor aml a pha mor rhugl y mae pobl yn siarad Cymraeg, sy'n golygu na ellir cymharu'r ffynonellau'n uniongyrchol.

Yn arolwg 2019-2020, dywedodd 8% o'r ymatebwyr yn Abertawe eu bod yn gallu siarad Cymraeg, o'i chymharu â chyfartaledd Cymru, sef 16%. Nododd 37% o ymatebwyr yn Sir Gaerfyrddin eu bod yn gallu siarad Cymraeg, ac mae'r ganran yn uwch eto yn rhai siroedd yng ngogledd Cymru (Gwynedd 64%, Sir Fôn 55%). Dywedodd 14% o ymatebwyr yn Abertawe eu bod yn gallu deall Cymraeg llafar (Cymru: 23%) Dywedodd 11% o ymatebwyr yn Abertawe eu bod yn gallu darllen Cymraeg (Cymru: 18%) a dywedodd 9% eu bod yn gallu ysgrifennu Cymraeg (Cymru: 17%). Dywedodd 4% o ymatebwyr yn Abertawe eu bod yn defnyddio'r iaith Gymraeg fel rhan o fywyd pob dydd (Cymru: 10%).

Diweddarwyd Awst 2020

Os hoffech chi wybod rhagor am ystadegau'r iaith Gymraeg yn Abertawe, cysylltwch â'r canlynol:

Cyngor Abertawe - Gwybodaeth, Ymchwil a Systemau Gwybodaeth Ddaearyddol
Uned Cyflwyno Strategol, Cyfarwyddiaeth Adnoddau, y Ganolfan Ddinesig, Abertawe SA1 3SN
Ffôn: 07970 610583. E-bost: ymchwil@abertawe.gov.uk
Gwefan: www.abertawe.gov.uk/cyfrifiad

[1] Yng Nghyfrifiad 2011, nodwyd y canlyniadau hyn fel 'Dim gwybodaeth o'r Gymraeg' ond fe'u henwir yn 'Dim sgiliau Cymraeg' yng Nghyfrifiad 2011. Maent yn gwbl gymharol.
[2] Mae lefelau amrywiol o fanylder sy'n perthyn i ganlyniadau'r Arolwg Cenedlaethol. Edrychwch ar y tablau llawn i gael rhagor o wybodaeth lyw.cymru/arolwg-cenedlaethol-cymru-ebrill-2019-i-mawrth-2020

Ffigyrau 1-4: Ystadegau'r iaith Gymraeg (Cyfrifiad 2001 a 2011), Abertawe fesul Ward

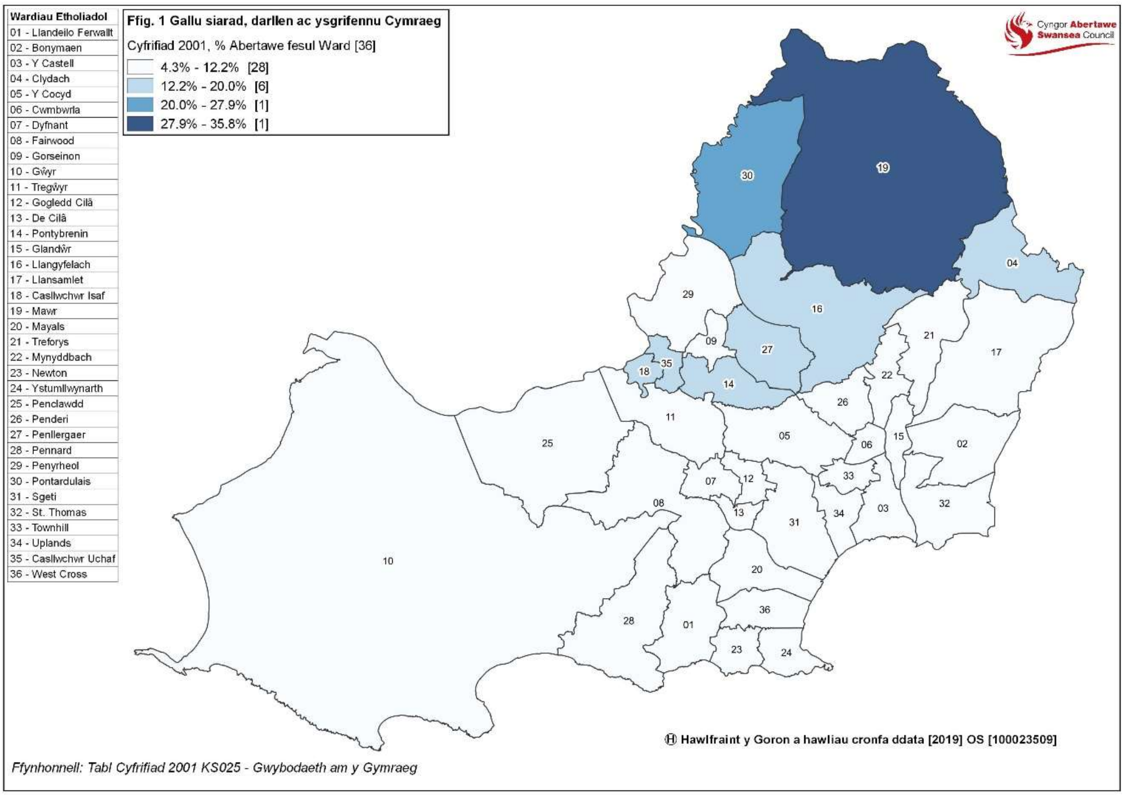

Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2001 KS025 - Gwybodaeth am y Gymraeg

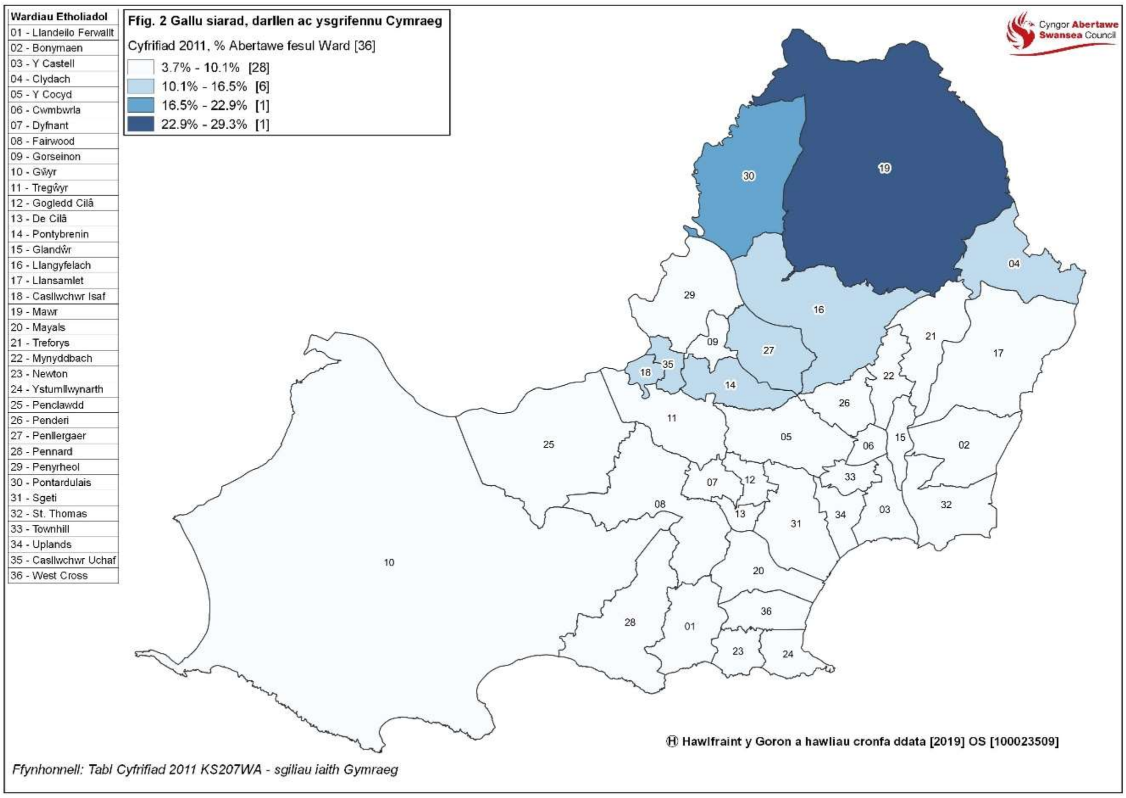

Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2011 KS207WA - sgiliau iaith Gymraeg

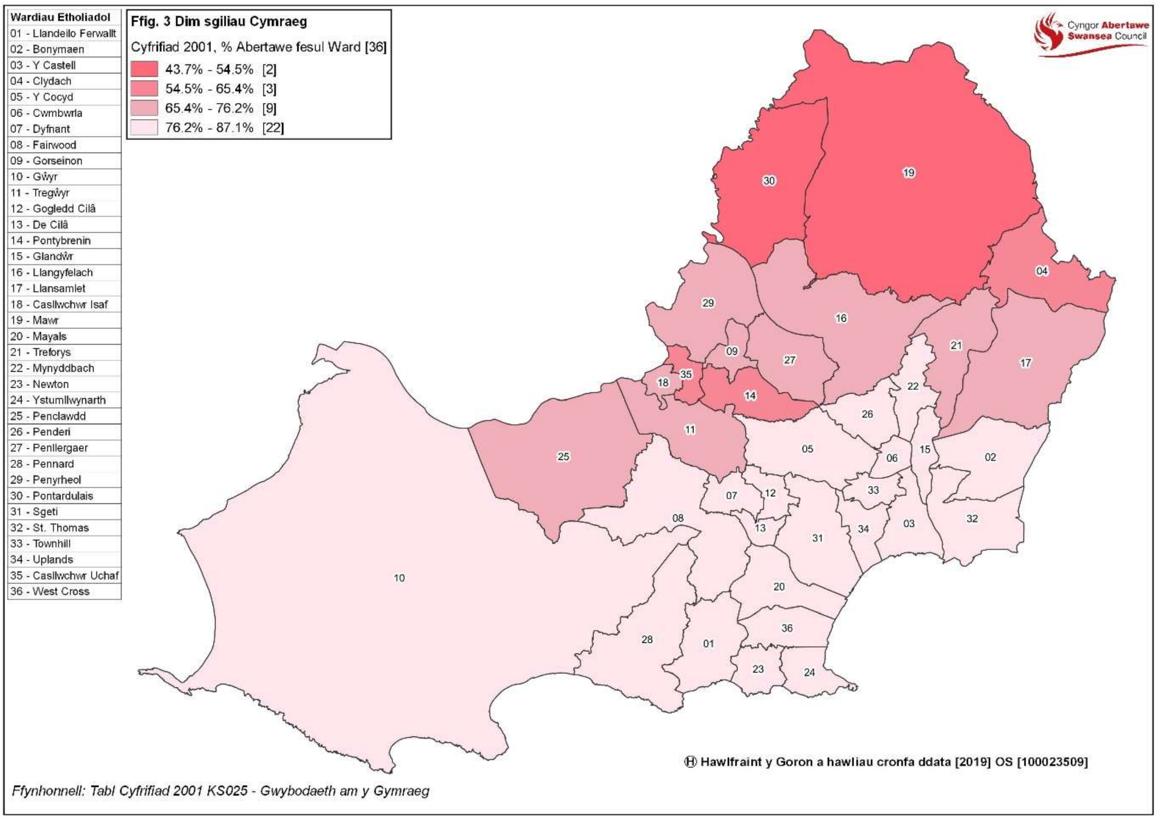
Wardiau Etholiadol
01 - Llandeilo Ferwallt
02 - Bonymaen
03 - Y Castell
04 - Clydach
05 - Y Cocyd
06 - Cwmbwrla
07 - Dyfnant
08 - Fairwood
09 - Gorseinon
10 - Gŵyr
11 - Tregŵyr
12 - Gogledd Cilâ
13 - De Cilâ
14 - Pontybrenin
15 - Glandŵr
16 - Llangyfelach
17 - Llansamlet
18 - Casllwchwr Isaf
19 - Mawr
20 - Mayals
21 - Treforys
22 - Mynyddbach
23 - Newton
24 - Ystumllwynarth
25 - Penclawdd
26 - Penderi
27 - Penllergaer
28 - Pennard
29 - Penyrheol
30 - Pontardulais
31 - Sgeti
32 - St. Thomas
33 - Townhill
34 - Uplands
35 - Casllwchwr Uchaf
36 - West Cross
Ffig. 3 Dim sgiliau Cymraeg
Cyfrifiad 2001, % Abertawe fesul Ward [36]
43.7% - 54.5% [2]
54.5% - 65.4% [3]
65.4% - 76.2% [9]
76.2% - 87.1% [22]
Cyngor Abertawe
Swansea Council
Ⓗ Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata [2019] OS [100023509]
Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2001 KS025 - Gwybodaeth am y Gymraeg

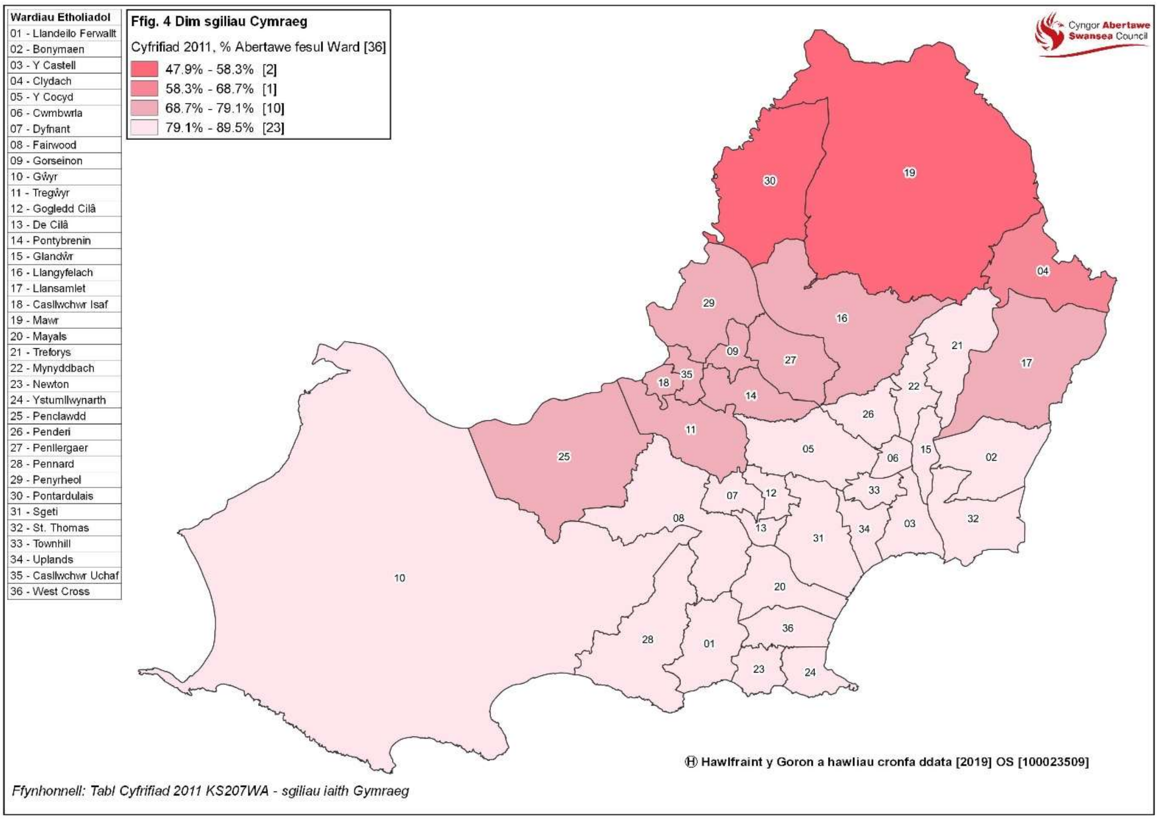
Wardiau Etholiadol
01 - Llandeilo Ferwallt
02 - Bonymaen
03 - Y Castell
04 - Clydach
05 - Y Cocyd
06 - Cwmbwrla
07 - Dyfnant
08 - Fairwood
09 - Gorseinon
10 - Gŵyr
11 - Tregŵyr
12 - Gogledd Cilâ
13 - De Cilâ
14 - Pontybrenin
15 - Glandŵr
16 - Llangyfelach
17 - Llansamlet
18 - Casllwchwr Isaf
19 - Mawr
20 - Mayals
21 - Treforys
22 - Mynyddbach
23 - Newton
24 - Ystumllwynarth
25 - Penclawdd
26 - Penderi
27 - Penllergaer
28 - Pennard
29 - Penyrheol
30 - Pontardulais
31 - Sgeti
32 - St. Thomas
33 - Townhill
34 - Uplands
35 - Casllwchwr Uchaf
36 - West Cross
Ffig. 4 Dim sgiliau Cymraeg
Cyfrifiad 2011, % Abertawe fesul Ward [36]
47.9% - 58.3% [2]
58.3% - 68.7% [1]
68.7% - 79.1% [10]
79.1% - 89.5% [23]
Cyngor Abertawe
Swansea Council
Ⓗ Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata [2019] OS [100023509]
Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2011 KS207WA - sgiliau iaith Gymraeg

Atodiad 1: Sgiliau iaith Gymraeg fesul ward yn Abertawe yng Nghyfrifiad 2001 (o'r isaf i'r uchaf)

Cyfrifiad 2001: gwybodaeth am y Gymraeg	Pobl 3 oed ac yn hŷn	Siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg	Safle (yn ôl %)
ENW'R WARD	**Cyfrif**	**Cyfrif**	**Canran**	
St. Thomas	6,142	267	4.4	1
Townhill	8,082	391	4.8	2
Penderi	10,459	519	5.0	3
Glandŵr	5,888	348	5.9	4
Y Castell	11,675	705	6.0	5
Cwmbwrla	7,923	534	6.7	6
West Cross	6,333	435	6.9	7
Bonymaen	6,114	435	7.1	8
Ystumllwynarth	4,197	299	7.1	9
Pennard	2,598	185	7.1	10
Dyfnant	4,540	325	7.2	11
Llandeilo Ferwallt	3,252	237	7.3	12
Gogledd Cilâ	3,358	248	7.4	13
Gŵyr	3,554	264	7.4	14
De Cilâ	2,245	169	7.5	15
Y Cocyd	12,179	1,008	8.3	16
Mayals	2,781	232	8.3	17
Uplands	13,069	1,104	8.5	18
Mynyddbach	8,506	728	8.6	19
Sgeti	13,486	1,160	8.6	20
Newton	3,091	275	8.9	21
Fairwood	2,711	243	9.0	22
Treforys	16,192	1,657	10.2	23
Gorseinon	3,146	329	10.5	24
Penclawdd	3,560	377	10.6	25
Llansamlet	11,488	1,247	10.9	26
Tregŵyr	4,778	529	11.1	27
Penyrheol	5,592	635	11.4	28
Casllwchwr Isaf	2,079	255	12.3	29
Penllergaer	2,337	322	13.8	30
Pontybrenin	3,966	581	14.7	31
Llangyfelach	4,214	631	15.0	32
Casllwchwr Uchaf	2,759	432	15.7	33
Clydach	7,064	1,116	15.8	34
Pontardulais	5,121	1,431	27.9	35
Mawr	1,747	625	35.8	36

Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2001 KS025 - Gwybodaeth am y Gymraeg, Swyddfa Ystadegau Gwladol, © Hawlfraint y Goron.

Atodiad 2: Dim gwybodaeth am y Gymraeg fesul ward yn Abertawe yng Nghyfrifiad 2001 (o'r isaf i'r uchaf)

Cyfrifiad 2001: gwybodaeth am y Gymraeg	**Pobl 3 oed ac yn hŷn**	**Dim gwybodaeth am y Gymraeg**	**Dim gwybodaeth am y Gymraeg**	**Safle (yn ôl %)**
ENW'R WARD	**Cyfrif**	**Cyfrif**	**Canran**	
Mawr	1,747	764	43.7	1
Pontardulais	5,121	2,455	47.9	2
Clydach	7,064	4,366	61.8	3
Casllwchwr Uchaf	2,759	1,745	63.3	4
Pontybrenin	3,966	2,564	64.7	5
Penclawdd	3,560	2,392	67.2	6
Penyrheol	5,592	3,785	67.7	7
Casllwchwr Isaf	2,079	1,409	67.8	8
Gorseinon	3,146	2,146	68.2	9
Llangyfelach	4,214	2,882	68.4	10
Penllergaer	2,337	1,625	69.5	11
Tregŵyr	4,778	3,457	72.4	12
Treforys	16,192	12,070	74.5	13
Llansamlet	11,488	8,673	75.5	14
Fairwood	2,711	2,114	78.0	15
Mynyddbach	8,506	6,704	78.8	16
Y Cocyd	12,179	9,712	79.7	17
Sgeti	13,486	10,910	80.9	18
Gŵyr	3,554	2,890	81.3	19
De Cilâ	2,245	1,827	81.4	20
Bonymaen	6,114	4,981	81.5	21
Newton	3,091	2,519	81.5	22
Llandeilo Ferwallt	3,252	2,651	81.5	23
Uplands	13,069	10,661	81.6	24
Mayals	2,781	2,272	81.7	25
Ystumllwynarth	4,197	3,431	81.8	26
Dyfnant	4,540	3,738	82.3	27
Pennard	2,598	2,140	82.4	28
Cwmbwrla	7,923	6,561	82.8	29
West Cross	6,333	5,272	83.3	30
Gogledd Cilâ	3,358	2,813	83.8	31
Glandŵr	5,888	4,947	84.0	32
Y Castell	11,675	9,849	84.4	33
Penderi	10,459	8,967	85.7	34
Townhill	8,082	7,004	86.7	35
St. Thomas	6,142	5,348	87.1	36

Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2001 KS025 - Gwybodaeth am y Gymraeg, Swyddfa Ystadegau Gwladol, © Hawlfraint y Goron.

Atodiad 3: Sgiliau iaith Gymraeg fesul ward yn Abertawe yng Nghyfrifiad 2011 (o'r isaf i'r uchaf)

Cyfrifiad 2011: sgiliau iaith Gymraeg	**Yr holl breswylwyr arferol 3 oed ac yn hŷn**	**Gallu siarad, darllen neu ysgrifennu Cymraeg**	**Gallu siarad, darllen neu ysgrifennu Cymraeg**	**Safle (yn ôl %)**
ENW'R WARD	**Cyfrif**	**Cyfrif**	**Canran**	
Townhill	8,215	300	3.7	1
Glandŵr	5,901	266	4.5	2
De Cilâ	2,185	101	4.6	3
Cwmbwrla	7,667	369	4.8	4
St. Thomas	6,937	336	4.8	5
Dyfnant	4,292	213	5.0	6
Penderi	11,476	577	5.0	7
Y Castell	15,504	819	5.3	8
West Cross	6,252	350	5.6	9
Llandeilo Ferwallt	3,190	189	5.9	10
Bonymaen	6,626	401	6.1	11
Pennard	2,617	175	6.7	12
Gŵyr	3,582	242	6.8	13
Y Cocyd	12,871	891	6.9	14
Mynyddbach	8,600	611	7.1	15
Newton	3,223	232	7.2	16
Ystumllwynarth	4,048	294	7.3	17
Fairwood	2,831	210	7.4	18
Gogledd Cilâ	3,422	253	7.4	19
Sgeti	14,015	1,132	8.1	20
Treforys	16,301	1,339	8.2	21
Uplands	15,375	1,264	8.2	22
Gorseinon	4,124	341	8.3	23
Mayals	2,624	229	8.7	24
Penclawdd	3,538	311	8.8	25
Penyrheol	5,378	488	9.1	26
Tregŵyr	5,054	482	9.5	27
Llansamlet	13,799	1,367	9.9	28
Penllergaer	2,750	280	10.2	29
Casllwchwr Isaf	2,279	245	10.8	30
Casllwchwr Uchaf	2,685	304	11.3	31
Pontybrenin	3,904	474	12.1	32
Llangyfelach	4,831	629	13.0	33
Clydach	7,221	1,034	14.3	34
Pontardulais	6,047	1,361	22.5	35
Mawr	1,791	525	29.3	36

Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2011 KS207WA - sgiliau iaith Gymraeg. Swyddfa Ystadegau Gwladol, © Hawlfraint y Goron.

Atodiad 4: Dim sgiliau iaith Gymraeg fesul ward yn Abertawe yng Nghyfrifiad 2011 (o'r isaf i'r uchaf)

Cyfrifiad 2011: sgiliau iaith Gymraeg	**Yr holl breswylwyr arferol 3 oed ac yn hŷn**	**Dim sgiliau iaith Gymraeg**	**Dim sgiliau iaith Gymraeg**	**Safle (yn ôl %)**
ENW'R WARD	**Cyfrif**	**Cyfrif**	**Canran**	
Mawr	1,791	858	47.9	1
Pontardulais	6,047	3,291	54.4	2
Clydach	7,221	4,869	67.4	3
Casllwchwr Uchaf	2,685	1,877	69.9	4
Pontybrenin	3,904	2,740	70.2	5
Penclawdd	3,538	2,568	72.6	6
Penyrheol	5,378	3,920	72.9	7
Llangyfelach	4,831	3,541	73.3	8
Casllwchwr Isaf	2,279	1,717	75.3	9
Penllergaer	2,750	2,088	75.9	10
Gorseinon	4,124	3,134	76.0	11
Tregŵyr	5,054	3,877	76.7	12
Llansamlet	13,799	10,737	77.8	13
Treforys	16,301	12,975	79.6	14
Mayals	2,624	2,100	80.0	15
Fairwood	2,831	2,310	81.6	16
Ystumllwynarth	4,048	3,307	81.7	17
Sgeti	14,015	11,492	82.0	18
Gŵyr	3,582	2,953	82.4	19
Mynyddbach	8,600	7,099	82.5	20
Y Cocyd	12,871	10,630	82.6	21
Uplands	15,375	12,736	82.8	22
Pennard	2,617	2,175	83.1	23
Llandeilo Ferwallt	3,190	2,654	83.2	24
Newton	3,223	2,684	83.3	25
Gogledd Cilâ	3,422	2,879	84.1	26
Bonymaen	6,626	5,600	84.5	27
De Cilâ	2,185	1,851	84.7	28
West Cross	6,252	5,295	84.7	29
Dyfnant	4,292	3,670	85.5	30
Cwmbwrla	7,667	6,628	86.4	31
Y Castell	15,504	13,521	87.2	32
Penderi	11,476	10,034	87.4	33
St. Thomas	6,937	6,105	88.0	34
Glandŵr	5,901	5,226	88.6	35
Townhill	8,215	7,355	89.5	36

Ffynhonnell: Tabl Cyfrifiad 2011 KS207WA - sgiliau iaith Gymraeg. Swyddfa Ystadegau Gwladol, © Hawlfraint y Goron.